

مرور درسی های فارسی

مدرس: دکتر احمد کنجوری

دبیر ادبیات فارسی استان لرستان شهرستان دلفان

سال تحصیلی ۴۰۰-۱۳۹۹

فارسی هشتم

درس های ۶، ۷، ۸ و ۹

تدریس برای دانش آموزان
سراسر کشور در شاد

دانش زبانی

مرور درس های پیشین

جمله: سال گذشته آموختید که برای انتقال پیام به شنونده یا خواننده از «جمله» استفاده می کنیم.
فعل: مهم ترین بخش جمله، فعل است. فعل انجام عمل یا رویداد و ایجاد حالتی را در یکی از سه زمان گذشته، حال و آینده نشان می دهد.

اجزای جمله: معنی هر فعل، تعیین می کند که چند بخش (جزء) دیگر باید در جمله ظاهر شوند. برخی از فعل ها مانند «آمد» تنها با گرفتن **نهاد** کامل می شوند؛ بعضی دیگر مانند فعل «خواند»، علاوه بر نهاد، به **مفعول** نیز نیاز دارند تا جمله کاملی را تشکیل دهند؛ گروهی دیگر از فعل ها مانند «خرید» علاوه بر نهاد و مفعول، **متمم** هم می گیرند تا معنی کامل تری را به شنونده، انتقال دهند.

اسم: کلماتی مانند «فرشاد، فاطمه، رضا، گل، پروانه، کتاب، کفش و ...» برای نامیدن کسی یا چیزی به کار می روند و «اسم» هستند.

جایگاه و نقش اسم: اسم می تواند در جایگاه نهاد، مفعول، متمم و ... قرار گیرد و به ترتیب نقش نهادی، مفعولی و متممی و ... پیدا کند.

نکته: اجزای اصلی تشکیل دهنده جمله، **فعل و اسم** هستند.

فعل، فقط در جایگاه فعلی قرار می گیرد؛ اما اسم در دیگر بخش های جمله می آید و نقش های مختلفی می پذیرد.

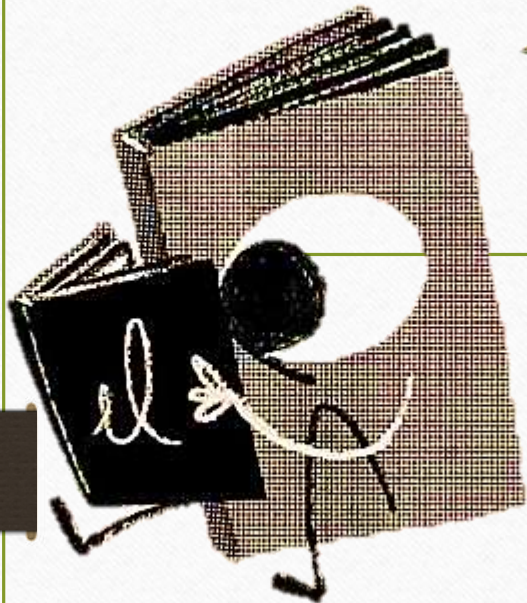
فعل	اسم				
	متمم		مفعول		نهاد
آمد.	-	-	-	-	بیتا
خواند.	-	-	را	کتاب	بیتا
گرفت.	کتابدار		از	را	کتاب

دانش زبانی درس ۷

گروه اسمی

به جمله‌های زیر توجه کنید.
مرد تونگر، ثروتش را به نیازمندان بخشید.
محمد، خانه جدیدش را ساخت.
پسرک، شیرینی را به خواهر کوچکش داد.
اجزای جمله‌های بالا در جدول زیر آمده است.

نهاد	مفعول	نشانه مفعول	نشانه متمم	متمم	فعل
مرد تونگر	ثروتش	را	به	نیازمندان	بخشید
محمد	خانه جدیدش	را	-	-	ساخت
پسرک	شیرینی	را	به	خواهر کوچکش	داد

دانش زبانی درس ۷

آموختیم که یکی از ارکان جمله، گروه اسمی است. **گروه اسمی می‌تواند یک کلمه یا بیشتر باشد.** در جملات گفته شده برخی از اسم‌ها که در جایگاه نهاد، مفعول و متمم به کار رفته‌اند، گسترش یافته‌اند. در جمله اول، اسم (مرد) با واژه «توانگر» همراه شده است.

مهم‌ترین جزء گروه اسمی، هسته آن است. هسته گروه، همان اسمی است که کلمه‌ها یا بخش‌های دیگر به آن افزوده می‌شوند. در نمونه زیر، هسته به خوبی نشان داده شده است.

گل خریدم.	
هسته: گل	گل ← این گل ← این گل خوشبو ← این گل خوشبوی زیبا.
هسته: شعر	شعر ← شعر زیبا ← شعر زیبای تأثیرگذار
هسته: نوجوان	نوجوان ← آن نوجوان ← آن سه نوجوان کوشا

هسته و وابسته

۱. هر گروه اسمی، یک هسته دارد (در گروه اسمی، وجود هسته، اجباری است).
۲. هسته می تواند یک یا چند وابسته داشته باشد (در گروه اسمی، وجود وابسته اختیاری است).
۳. انواع وابسته: پیشین و پسین

راه تشخیص هسته: پیش از هسته، کسره نمی آید (در هر گروه اسمی، **نخستین** واژه دارای کسره، هسته به حساب می آید)؛ مانند واژه های «گل»، «شعر» و «نوجوان» در نمونه های گفته شده.

واژه یا واژه های پس از نخستین اسم دارای کسره (=هسته)، وابسته پسین هستند؛ مانند «مردم فرهیخته ایران».

اگر گروه اسمی فاقد کسره بود، **آخرین** واژه گروه، هسته است؛ مانند واژه «**کتاب**» در گروه اسمی «آن چهار کتاب».

دانش زبانی درس ۹

وابسته‌های اسم (۱)

به جمله‌های زیر توجه کنید.

دانشجوی کوشا، مقاله خوبی نوشت.

باغبان مهربان، گل‌های صورتی را کاشت.

گروه‌های اسمی جمله‌های بالا را در جدول می‌بینیم.

گروه اسمی	گروه اسمی	جمله
مقاله خوب	دانشجوی کوشا	۱
گل‌های صورتی	باغبان مهربان	۲

در جمله‌های بالا، چهار گروه اسمی ذکر شده است. در این نمونه‌ها، واژه‌ای که بعد از اسم آمده، صفت بیانی است که دربارهٔ چگونگی و ویژگی‌های اسم توضیحاتی را بیان می‌کند.

صفت بیانی چگونگی و ویژگی‌های اسم را از جمله: **رنگ، قد، جنس، شکل، وضع، اندازه، مقدار، ارزش و...** بیان می‌کند.

جایگاه صفت بیانی: معمولاً پس از اسم می‌آید و **وابستهٔ پسین اسم** به شمار می‌آید.

در نمونه‌های بالا واژه‌های **کوشا، خوب، مهربان و صورتی** صفت بیانی هستند و واژه‌های **دانشجو، مقاله، باغبان و گل**، هستهٔ این گروه‌های اسمی به شمار می‌آیند.

صفت بیانی و مضاف الیه

• ترکیب وصفی و اضافی

روش‌های تشخیص موصوف و صفت و مضاف و مضاف الیه

۱- آوردن «ی» نکره در وسط دو واژه؛

۲- آوردن «تر» پس از واژه دوم؛

۳- آوردن «بسیار» در وسط دو واژه؛

۴- آوردن ویرگول در وسط و فعل ربطی «است» پس از واژه دوم.

*صفت بیانی، جدا از موصوف، وجود خارجی ندارد.

مضاف و
مضاف
الیه

اسم + - + اسم
(ضمیر)

درخت بلوط

زادگاه من

موصوف
و صفت
بیانی

اسم + - + صفت

ایران پهناور

دبیر کوشا

قرمز
بزرگ
فلزی
زیبا
گران بها
تراشیده

خریدم.

قلم

ارزشیابی پایانی

۱- در جمله «دبیر ما درک شاگردان را با شیوه‌های گوناگونی می‌سنجد» چند گروه اسمی آمده است؟

الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۴ (د) ۵

۲- در کدام یک از گروه‌های اسمی زیر، هسته، درست مشخص نشده است؟

الف) همان سه کتاب داستان (ب) مداد آبی او (ج) مدیر ارجمند آموزشگاه (د) ارتباط درس‌های گوناگون

۳- در جمله «هیاهوی کلاغ‌ها سکوت باغ را می‌شکست» هسته گروه مفعولی کدام است؟

الف) هیاهو (ب) کلاغ (ج) باغ (د) سکوت

۴- در گروه‌های اسمی زیر، چند صفت بیانی آمده است؟

ذکاوتِ رضا- سروده‌های پراحساس سعدی- نگاه تأسف‌بار امیرکبیر- قلم سحرآمیز کمال‌الدین بهزاد- فاصله خانه او

الف) ۳ (ب) ۴ (ج) ۵ (د) ۶

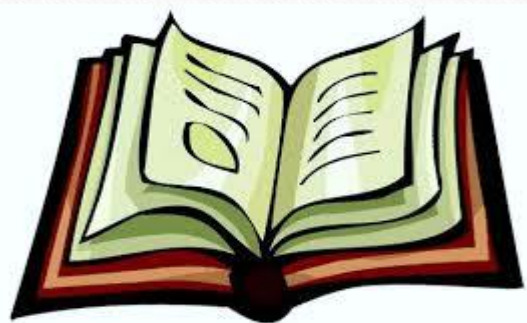
فعالیت

• دو بند از درس هفتم و دو بند از درس هشتم انتخاب کنید:

۱. گروه‌های اسمی را بیابید.

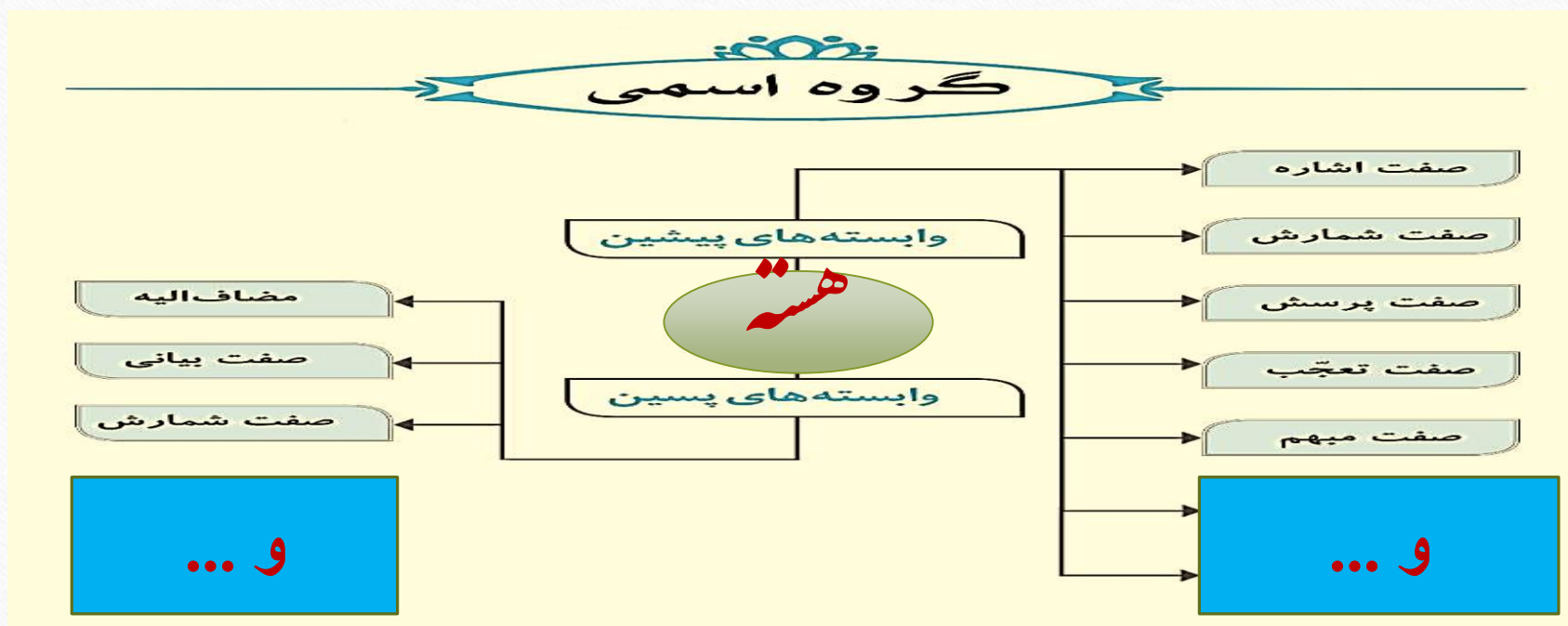
۲. هسته هر گروه اسمی را مشخص کنید.

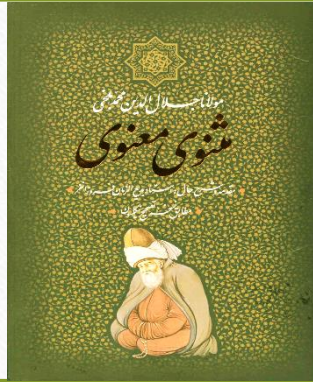
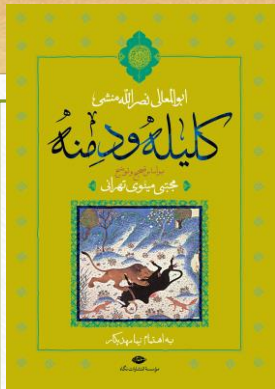
۳. صفت‌های بیانی را پیدا کنید.

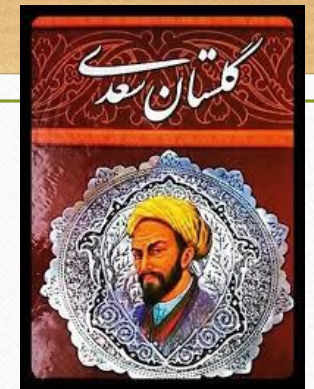
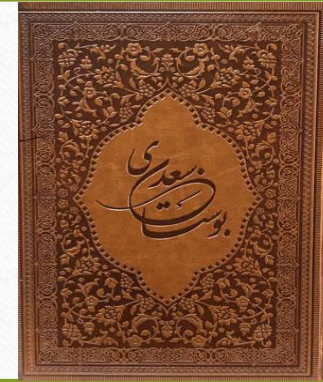
در آینده بیشتر خواهیم آموخت

وابسته‌های پیشین و پسین

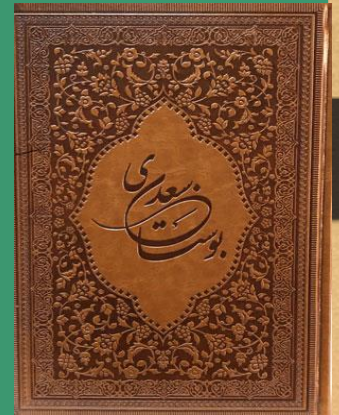
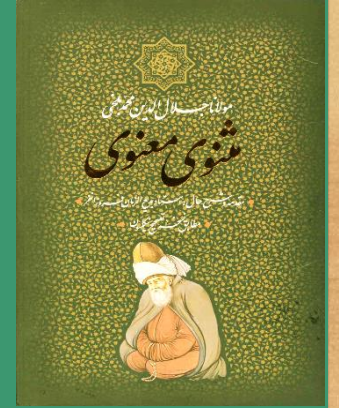
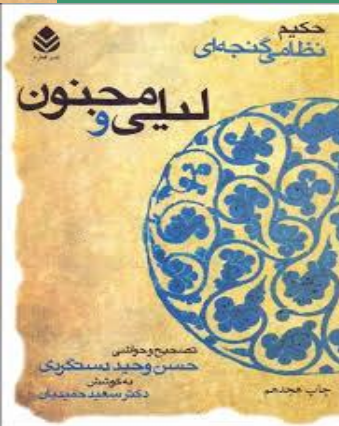
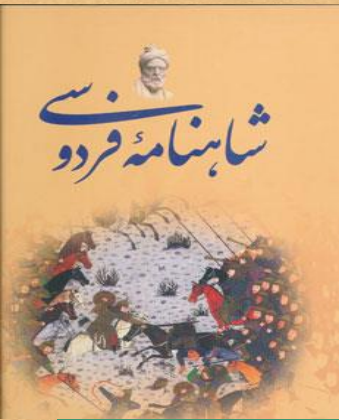
درس ششم (راه نیک بنحی) دانش ادبی

• شاعران و نویسندگان همه ملت‌ها، سروده‌ها و نوشته‌هایی دارند که در آن‌ها راه بهتر زیستن و خوشبختی را نشان می‌دهند. به این نوع سروده‌ها و نوشته‌های سرشار از پند، نصیحت، موعظه و اندرز، **ادبیات اندرزی یا تعلیمی** می‌گویند. «بستان» و «گلستان» سعدی، «مثنوی معنوی» مولوی و «کلیله و دمنه» از بهترین نمونه‌های ادبیات تعلیمی ایران به شمار می‌آیند.

دانش ادبی درس ۸ (آزادگی)

مثنوی

مثنوی (دوتایی) شعری است که هر بیت آن قافیه جداگانه دارد. چون در هر بیت، هر دو مصراع، هم قافیه هستند، به این دلیل «مثنوی» یا «دوتایی» نامیده می شود.

مثنوی، معمولاً بلند و طولانی است و بیشتر برای بیان داستان‌ها از آن بهره می گیرند. از مهم ترین مثنوی های فارسی، می توان «شاهنامه فردوسی»، «بوستان سعدی»، «مثنوی مولوی» و «لیلی و مجنون نظامی» را نام برد.

شاد و پیروز باشید.
خدا نگهدار
احمد کنجوری